Сиза градова туча відступала на Умань, і з її білих холодних дір жовтими снопами било вечірнє сонце. Сині з країв, гострі білі градини дихали на ріллі ще могутнім своїм розгоном, і два польових горобчики на акації в лісосмузі пересохлими від страху легенькими голосками питалися один в одного, чи живі? Під лісосмугою, з принишклої польової дороги чорними, в мідних обводах очима дивилися вгору свіжі калюжі, і порожні сорочі гнізда з градом на споді потихеньку підтавали і, крапля за краплею, скрапували просто калюжам в очі.

Біла моя, в сіре яблуко лупоока коза з темними теліпаль-цями-кульчиками під підборіддям весело позиркувала на посинілу набиту градиною ґулю на моєму лобі — як ми з козою тікали!..

Наш намет стояв отам, унизу, на березі Кодими, де я вистьобував бубирів, як раптом вперіщив дощ, а за дощем влупив якийсь аж наче рябий град. Наша рівна, степова, сухенька, — жабі по коліна, — Кодима в білих киплячих бульбах враз підійшла, як молоко на вогні, повалила рогіз, вишарпнула з очеретів сухі і влежані качачі гнізда, закрутила-понесла почорнілі їхні бовтуни і пір'їни, влетіла у наш намет, залила в транзисторі Ніну Матвієнко, підхопила надувний матрац з білим пластмасовим відром і моїм уловом та й поджерко-тіла з градом і громом далі. Я кинувся за відром і матрацом, як у намет влетів вітер! Наш намет, почуваючи себе вже дирижаблем, гойднувся з боку на бік і став поволеньки підійматися в небо. Я впав на нього, вхопився за підточені Кодимою наметові кілки і черевом став видушувати з намету вітер. Град молотив по спині, зшкрібаючи, як луску із линка, з мене шкіру. Я думав: умру, але не віддам стихії намету! Бліда від блискавок, сіра від страху лупоока моя сподвижниця з передсмертним беканням літала навколо мене колами, як заведена, намагаючись прошмиготіти поміж градинами, але це їй не дуже вдавалося, бо роги її дзвеніли від граду і від неї вже пахло смалятиною... А Кодимі було мало! Вона залила мені і руки, і ноги, і спину, я підняв голову — захлинаюсь! — тоді схопився на ноги, вирвав із землі і води намета, звалив його і все, що в ньому було, мокрим жужмом на плечі і кинувся до скіфської могили. Коза — за мною.

— Став намет! Бо відправлю туди, де була, — скину в Ко-диму! — закричав я козі, вона заридала, тоді я прикрив її мокрим жужмом, а сам полетів з могили, з її слизької, як лід, ковили до Кодими рятувати невідомо що.

Матрац, відро, вудки — вудками, чоботи, а от каністру з домашньою олією мені було справді жаль. Я топтався під вербою у ямі по шию в воді, де мала би бути каністра, прив'язана до кореня, та замість неї я витоптав чужу, принесену течією вершу з раками... "Хоч верша з раками — і то... Галя зрадіє..."

Я викинув вершу на берег, поліз на могилу, вигнав з намету козу, напнув його так-сяк з гріхом пополам, знайшов у наметі термос, сів під козу і став у той термос її доїти. Коза блаженно примружила зозулясті очі, повела зазубреними градом рогами і вправо, і вліво, обвела затуманілим поглядом сизо-синю притуманілу вечірню далину, від якої вже пахло прілістю, пішла очима з могили на могилу, а їх тут було і було, і, переконавшись, що наша під нею могила над Кодимою найвища, теліпнула кульчиками і додала в термос молока.

З того боку розлитої Кодими за очеретами з Забар вечір-ньо замукали корови, і моя годувальниця додала молочка ще, і там, у Забарах, на фермі, як і тут, у степу, на скіфській могилі, розпочалося вечірнє доїння... З-під Умані, з ріллі, сходив срібний місяць.

На могилі отямились і, підсохнувши, засюркотіли цвіркуни. Вони нагадали дорозі, що вона іде, а степові, що він лежить... Темною мовою під лісосмугою глухим рівчаком збігала з землі вода. Ще одна крапля, важка, срібна, остання, довго збиралася на пазурі акації, довго думала, щоб зірватися, нарешті надумалася, щоб зірватися, і тягучо упала в чорне око калюжі, та вже не з мідним, а срібним обводом...

— Кого-кого? — питав канюка в степу у небі.

— Кого? Та нікого, — басом відбасювало з очеретів з того боку Кодими. — Кого-кого... Я тобі дам кого!.. Ти в мене докогокаєшся...

Я лежав на могилі між наметом і зажуреною враз козою і вгадував, де канюка той може зараз бути?

Над невидимим мені канюкою пролітав суггутник. Супутник, щоб було не темно, пролітав з жовтою свічечкою поперед себе і підсвічував нею себе і Бога, щоб не темно було летіти, щоб не було так темно, як у хліві...

— ...Не гризіть! Не гризіть хоч голову! Голову не физіть!..

І тут я помітив, як з могили, з нірок, один за одним вискакували ховрашки, випльовували у ковилу шматочки золота, а самі пірнали у нірки знову і знову вискакували з золотом у зубах, і зуби у ховрашків були золоті.

— Я — цар! Я — скіфський цар! Хоч уже голову не физіть, вона у мене золота! Не рийте!.. — кричав їм із могили цар.

— А де нам останнім часом жити, як не в тебе в могилі, куди ж нам, зима, і в нас діти?! Пожалій, царю, хоч ти нас, — плакали ховрашки, плювалися золотом і знов починали собі нори на зиму рити...

У верші на березі шумарудили раки.

Ляпнуло щось при березі по воді, ляснуло з виляском по водомиї, на течії, тонкими срібними колами набігло на очерет, розсипалось срібними кульками, стало згасати, і на ті згасаючі кульки з латаття вискочили водяні жуки роздивитися себе у воді, жаб і найближчих своїх сусідів — знову-таки жаб.

За старим очеретом, за його ненімою стіною сизими кублами здіймався дим чи туман, у Забарах хтось бив у бубон, і в глухих собачих

голосах сонні Забари кліпали вікнами — Галя ось-ось мала бути. Це було видно і по козі: вона втупилася через Кодиму в одну лише їй одній відому точку і не змигувала, наслухала і чула, видно, ще далеку Галю, бо кульчики її під пщборіддям зателіпалися, і жалібне бекання затремтіло під молодою осінньою ніччю...

З мідного очерету на срібне колимське плесо висунувся чорний ніс каюка, і Галя махнула мені веслом.

Каючок був легкий і теплий, я підтягнув його, і Галя зійшла на траву, на берег. Ми обнялися. Руки у Галі були холодні, нічні, з ночі, з води, з Забар, з давніх літ...

— Ти чого біла, в халаті?

— А спитай мене! Сіла в каюк, гребу, коли бачу в воді — гребе хтось у білому: а це я!.. Прибігла ж я з ферми вже по темноті, забігла в хату, взяла тобі клумачок кукурудзяної муки на мамалиґу до олії і так, як була в халаті, вскочила в каюк... А де ж твоя халабуда?

— А он на могилі... Кодима на могилу загнала.

— А знаєш, що мені сьогодні прабаба каже: ти вже до нього на могилу ходиш, гляди, бо доходишся, сон мені такий снився недаром... А тут баба давай мене виручати: ви, каже, мамо, самі прожили без любові, та ще й других врочите. Хіба це у них з учора, чи що? Ходи, каже, Галько, ходи і не бійся, бо цей світ, як маків цвіт, — зранку цвіте, до вечора опаде... Тут прабаба як сказилася, та до баби: і ти така дівкою була, хіба я не знаю? Знаю-знаю, бачу-бачу!.. А мати моя стоїть та тільки слухає... А я тобі солі принесла, — Галя підняла горіхові руки і витягла з кіс сірникову пачечку солі. — Дай, думаю, заховаю в коси, бо а як перекинуся. Хоч воно і не глибоко, та каюк тече... такий сьогодні довгий день був... думала, вмру, кончуся... Ну, чого ти так дивишся? Ну скажи,

чого?., що боса, в халаті, та ще й низенько зав'язана... так я ж тобі кажу, що бігла уже по темноті...

У притихлих м'яких степах поволі хололи на осінь колимські сині села, і чи то цар перевернувся на другий бік, чи ховрашок у норі поворухнув могилою, бо вона пішла навкруг зоряного неба, як маленька.